

Objektif Vergi Yüğü ve Algılanan Vergi Yüğü İlişkişi: Trabzon İli Örneği*

The Relationship Between Objective Tax Burden and Perceived Tax Burden: The Case of Trabzon Province

Hakan KURUCAN**

Semra ALTINGÖZ ZARPLI***

Başvuru Tarihi: 15.11.2022
Kabul Tarihi: 04.12.2022
Makale Türü: Araştırma Makalesi

Özet

Müdahaleci devlet anlayışının gelişmesi ve devletin ekonomideki payının giderek artması, bireylerin ve toplumun yüklenmek zorunda kaldığı vergi yükünü arttırmaktadır. Artan vergi yükü ise bireylerin vergiden duyduğu rahatsızlığı arttırarak kamu geliri toplamayı zorlaştırmaktadır. Türkiye’de vergi yükü alanındaki literatür başta olmak üzere; bu alandaki geleneksel ve sosyal medyada yapılan yorumlar ve diğer kamuoyu araştırmaları, Türkiye’de vergi yükünün yüksek olduğuna yönelik bir algı bulunduğunu ortaya koymaktadır. Türkiye’nin toplam vergi yükü ve bileşenleri açısından uluslararası konumuna bakıldığında ise, OECD ülkelerine kıyasla oldukça alt sıralarda yer aldığı görülmektedir. Bu çalışmada nesnel veriler ile algılanan vergi yükü arasındaki bu farklılığın, Trabzon ilinde yaşayan mükellefler için geçerli olup olmadığını ortaya konulması ve olası farklılıkların nedenlerinin tespiti amaçlanmıştır. Bu amaçla anket yönteminden faydalanılmıştır. Verilerin analizi ve yorumlanmasında ağırlıklı ortalama, t-testi ve ANOVA analizleri kullanılmıştır. Araştırmanın bulguları, nesnel vergi yükü istatistikleri ile Trabzon’da ikamet eden vatandaşların algıladıkları vergi yükünün birbirinin tam zıttı olduğunu göstermektedir. Bu durumun ortaya çıkmasında; Türkiye’de kişi başına düşen milli gelirin düşük olması, vergi yükünün mevcut dağılımı ve kamu hizmetlerinden duyulan memnuniyetsizlik gibi faktörlerin rol oynadığı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Vergi Yüğü, Algılanan Vergi Yüğü, Vergi Baskısı.

Abstract

The development of an interventionist state understanding and the increasing share of the state in the economy increases the tax burden that individuals and society have to bear. On the other hand, increasing tax burdens increase the discomfort of individuals from taxes and makes it difficult to collect public revenue. In Turkey, especially in the literature on the tax burden, comments made in the traditional and social media in this field, and other public opinion surveys reveal that there is a perception that the tax burden is high in Turkey. Considering Turkey’s international position in terms of total tax burden and its components, compared to OECD countries, it is seen to be quite low. This study aims to determine whether this difference between objective data and the

*Bu çalışma Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Anabilim Dalı’nda Dr. Öğr. Üyesi Semra ALTINGÖZ ZARPLI danışmanlığında Hakan KURUCAN tarafından “Mükelleflerin vergi yüküne bakış açısı: Trabzon ili örneği” başlığı ile tamamlanarak 01.07.2021 tarihinde savunulan Yüksek Lisans tezinden türetilmiştir.

**Araştırma Görevlisi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, İİBF, Trabzon, Türkiye, hakankurucan@ktu.edu.tr, 0000-0001-8214-5630

***Dr. Öğretim Üyesi, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, İİBF, Bilecik, Türkiye, semra.altingoz@bilecik.edu.tr, 0000-0003-4597-0193

perceived tax burden is valid for taxpayers living in Trabzon province and to determine the reasons for possible differences. For this purpose, the survey method was used. Analyses such as weighted average, t-test, and ANOVA were used in the analysis and interpretation of the data. The research findings shows that objective tax burden statistics and the perceived tax burden of citizens residing in Trabzon are the opposite of each other. Factors such as low per capita income in Turkey, the distribution of tax burden, and dissatisfaction with public services play a role in the emergence of this situation.

Keywords: Tax Burden, Perceived Tax Burden, Tax Oppression.

Giriş

Devletler başta iktisadi ve sosyal amaçlar olmak üzere birçok nedenle ekonomiye müdahale etmekte ve bu müdahale ihtiyacının gerekliliği günden güne artmaktadır. Devlet faaliyetlerinin genişlemesi ve kamunun ekonomideki rolünün artması, gelir ihtiyacındaki artışı beraberinde getirmektedir. İktisadi İş Birliđi ve Kalkınma Örgütü (OECD) ülkeleri ortalamasına bakıldığında; 1965 yılında toplam vergi gelirlerinin milli gelir içindeki payı %24,8 iken, 2020 yılında bu rakam %33,5'e yükselmiştir. Türkiye'de ise bu rakam aynı dönemde %10,6'dan %23,9'a yükselerek 13,3 puan artmıştır (OECD, 2022). Bu durum yıldan yıla milli gelirin daha büyük payının vergiler tarafından kamuya kaynak olarak aktarıldığını ve vergi tahsilatının öneminin giderek arttığını göstermektedir. Bu nedenle en az maliyete katlanarak vergi gelirlerini maksimize edebilmek vergi idaresine önemli avantajlar sağlamaktadır.

Kamu harcamalarını kısmanın mümkün olmadığı durumlarda, vergi gelirlerini arttırmak en iyi fakat bir o kadar da zor olan seçenektir. Vergilendirme sürecinin en önemli aktörü olan mükellefin vergi yüküne olan bakış açısı, devletin potansiyel vergi hasılatına ulaşabilmesi için belirleyici rol oynamaktadır. Caydırıcı cezalar ve sıkı denetim gibi yöntemler kullanılarak arzu edilen vergi geliri seviyesine ulaşamayabilir. Bu noktada mükellef psikolojisi ve mükellefin vergiye bakış açısı devreye girmektedir. Mükelleflerin vergi algısı pozitif hale geldikçe devletler adına vergi toplamak kolaylaşmaktadır. Nitekim mükelleflerin vergisel tepkilerini belirleyici olan unsur; ödedikleri verginin miktarından ziyade, o vergi miktarını ödemek nedeniyle zihinlerinde duydukları rahatsızlık hissidir. Bu hissi farklılaştıran sebepler iyi analiz edildiğinde ve buna uygun çözümler arandığında vergilere karşı olumlu bakış açısı geliştirilebilecek ve mükelleflerin vergiye gönüllü uyumu kolaylaşacaktır.

Bu çalışmanın, iki farklı araştırma konusu (nesnel vergi yükü ve sübjektif vergi yükü) arasında köprü görevi üstlenerek tamamlayıcı olması hedeflenmiştir. Bu nedenle vergi yükü veri kabul edilip; istatistiki verilerle doğrudan bağlantı kuracak şekilde hazırlanmış anket soruları yardımıyla, vergi baskısına geçişkenliğin analiz edilmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın ana odağını, olası uyumsuzlukların nedenlerinin tespiti ve bu bağlamda çözüm önerileri getirmesi oluşturmaktadır. Bu amaç doğrultusunda hazırlanan çalışmada; Birinci bölümde vergi yükü ve vergi algısı kavramları açıklanmış ve ilgili literatürden bahsedilmiş, İkinci bölümde Türkiye'nin vergi yükü ve bileşenleri açısından OECD ülkeleri arasındaki konumu incelenmiş, Üçüncü bölümde anket verilerinin analizi ve bulgulara yer verilmiş ve Sonuç bölümünde nihai bulgular ve önerilere yer verilmiştir.

Vergi Yüğü Kavramı

Vergi yükü kavramına maliye literatüründe sıkça rastlanmaktadır. Vergi yükü, ödenen vergi miktarı ile vergi ödeme gücü arasındaki bağ ile ilişkilidir ve hem nesnel hem de öznel unsurları içermektedir. Bu kavram içerisinde sübjektif unsurları barındırdığı için, aynı gelir düzeyine sahip ve aynı miktarda vergi ödeyen kişilerde dahi farklı vergi yükü algılarına yol açmaktadır (Demir, 2013, s.7).

Bireyler kamu bütçesinin finansmanına vergi ödeyerek katılım sağlarken, mali bir yüke maruz kalmaktadırlar. Bu yük mükellefler tarafından hem maddi anlamda hem de psikolojik anlamda hissedilmektedir. Maddi açıdan hissedilen vergi yükü objektif vergi yükünü, psikolojik açıdan hissedilen vergi yükü ise sübjektif vergi yükünü ifade eder. Objektif vergi yükü matematiksel olarak hesaplanabilmektedir. Sübjektif vergi yükü ise mükelleflerin ödedikleri vergi nedeniyle zihinlerinde duydukları psikolojik baskı hissidir ve bu yükün matematiksel olarak hesaplanması mümkün değildir (Çomaklı vd., 2015, s.145).

Objektif vergi yükü, ödenen vergi ile bu vergiyi ödeyenin gelir düzeyi arasındaki orandır. Ödenen verginin artması objektif vergi yükünü arttırırken, gelirin artması objektif vergi yükünü azaltacaktır. Objektif vergi yükü; kişisel, bölgesel, sektörel veya ülkenin genelini baz alacak şekilde ölçülebilmektedir (Şen ve Sağbaş, 2016, s.297-300). Vergi yükünden rahatsız olan mükellefler; vergi ile ilgili ödevlerini eksiksiz ve zamanında yapmak yerine, çeşitli tepkisel davranışlarda bulunabilirler. Bu davranışlar temelde vergiyi doğuran olaya sebebiyet vermeden vergiden kaçınma, piyasa koşullarının verdiği imkân dahilinde ödedikleri vergiyi üçüncü kişilere yansıtma, yasa dışı yollara başvurarak vergi kaçırma ve vergi kanunları karşısı protestolarda bulunma gibi eylemleri kapsar (Taşkın, 2010, s.76-85).

Vergi yükünün sübjektif yönüne odaklanıldığı zaman vergi algısı kavramı incelenmesi gereken bir diğer önemli konudur. Vergi algısı; bireylerin içsel ve dışsal uyaranların etkisiyle, zihinlerinde vergiye dair oluşturdukları yargı ve fikirler şeklinde tanımlanabilir (Sağlam, 2013, s.319). Mükelleflerin vergi algısı olumlu hale geldikçe vergiye gönüllü uyumları artar. Vergi konusunda pozitif düşünceleri olan bir mükellefin vergi ödeme arzusunun daha yüksek olması beklenmektedir.

Vergi algısı ve vergi uyumu birbiriyle önemli etkileşim halindedir. Dolayısıyla vergi algısını belirleyen faktörler büyük ölçüde vergi uyumunu etkileyen faktörlerle örtüşmektedir. Mükelleflerin vergi algısı üzerinde etkisi olabilecek faktörler, bireysel ve çevresel faktörler olarak sınıflandırılabilir. Bu bireysel faktörler; bireyin cinsiyeti, yaşı, eğitim durumu, geliri, medeni durumu, vergi ahlakı, devlete olan bağlılığı, siyasi iktidarı benimseme derecesi, diğer mükellefler hakkında düşünceleri, kamu hizmetleri farkındalığı ve memnuniyeti vb. şeklinde sıralanabilir (Çataloluk, 2008, s.216). Çevresel faktörler ise; vergi oranları, vergi adaleti, vergi mevzuatının basit ve anlaşılabilir olması, vergi afları, cezaların caydırıcılığı ve denetim sıklığı vb. şeklindedir (Akkara ve Gencel, 2016, s.33).

Türkiye’de vergi yükü ve vergi algısı kavramlarından hareket edilerek yapılmış olan çalışmalara bakıldığında, vergi yükünün daha çok objektif yönüyle ele alındığı ve son 10 yılda Türkiye ve diğer ülkeleri vergi yükü açısından uluslararası karşılaştırmalara konu yapan birçok çalışma bulunduğu görülmektedir (Işık ve Kılınc, 2009; İnaltong, 2012; Kılıncaslan ve Yavan, 2017; Uygun ve Kasa, 2017; Tosun, 2018; Çağdaş, 2020). Sübjektif vergi yükü yani vergi baskısının matematiksel hesabının olmaması ve dolayısıyla karşılaştırma yapılabilmesinin zor olmasından hareketle, bu alanda literatürdeki çalışmalar azınlıktadır. Bireylerin hissettikleri vergi baskısını anlayabilmek için yapılan çalışmalara, daha çok vergi algısı kavramından hareket edilerek ulaşılabilmektedir. Son yıllarda bu alandaki çalışmalar artış eğilimindedir (Sağlam, 2013; Demir ve Gülten, 2013; Cansız, 2015; Siverekli ve Ertuğrul, 2016; Demir ve Kaya, 2017; Altun vd., 2017). Bu çalışmaların ortak noktası; bölgesel veya ülke geneli düzeyinde, vergi yükünün yüksek algılandığı gerçeğine ulaşmasıdır. Bu gerçekliğe ek olarak, 2009 yılında yayımlanan uluslararası bir çalışmada vergi baskısı endeksi oluşturulmuş ve Türkiye bu alanda OECD ülkelerinde 2. sırada yer almıştır (Bessard, 2009, s.16).

Türkiye’nin Vergi Yükü ve Bileşenleri Bakımından OECD Ülkeleri İçindeki Konumu

Vergiler elde edildiği kaynağa göre; gelir üzerinden, harcama üzerinden ve servet üzerinden alınan vergiler şeklinde sınıflandırılmaktadır. Ülkeleri vergi yükü bakımından karşılaştırma yaparken, ülkelerin kendine has farklı kriterler kullanabileceğine dikkat etmek gerekir. Bu nedenle bu çalışmada uluslararası vergi yükü verileri için ortak kriterleri baz alan OECD veri servisinden yararlanılmıştır.

Toplam vergi yükü; bir ülkede toplanan tüm vergilerin, o ülkenin milli gelirine oranlanmasıyla bulunan değerdir. Bu kavram bir ülkenin yarattığı toplam milli hasılanın ne kadarının vergiler yoluyla kamu kesimine kaynak olarak aktarıldığını gösterir (Çomaklı vd., 2015, s.147). Aynı zamanda toplam vergi yükü uluslararası karşılaştırmalarda sıkça kullanılmaktadır. Tablo 1’de OECD ülkelerindeki toplam vergi yükü verilerine yer verilmiştir.

Tablo 1. 2019 yılında OECD Ülkelerinde Toplam Vergi Yüğü (%)

1- Danimarka	46,6	14- Macaristan	36,5	27- Litvanya	30,3
2- Fransa	44,9	15- Polonya	35,1	28- İsrail	30,2
3- İsveç	42,8	16- Çek Cumhuriyeti	34,8	29- Avustralya	27,7
4- Belçika	42,7	17- İzlanda	34,8	30- İsviçre	27,4
5- Avusturya	42,6	18- İspanya	34,7	31- Güney Kore	27,3
6- İtalya	42,4	19- Slovakya	34,6	32- ABD	25
7- Finlandiya	42,3	20- Portekiz	34,5	33- Kosta Rika	23,6
8- Norveç	39,9	21- Kanada	33,8	34- Türkiye	23,1
9- Yunanistan	39,5	22- Estonya	33,5	35- İrlanda	21,9
10- Hollanda	39,3	23- Birleşik Krallık	32,7	36- Şili	20,9
11- Lüksemburg	38,9	24- Yeni Zelanda	31,5	37- Kolombiya	19,7
12- Almanya	38,6	25- Japonya	31,4	38- Meksika	16,3
13- Slovenya	37,2	26- Letonya	31,2	OECD Ortalaması	33,4

Kaynak: (OECD Revenue Statistics, 2022)

Tablo 1’de 2019 yılında OECD ülkelerinin, toplam vergi yükünde en büyükten en küçüğe olacak şekilde sıralaması yer almaktadır. Toplam vergi yükünün en yüksek olduğu ülke %46,6 ile Danimarka’dır. Toplam vergi yükünün en yüksek olduğu ülkelerin gelişmiş Batı ve Kuzey Avrupa ülkeleri olması göze çarpmaktadır. Meksika %16,3 ile en düşük toplam vergi yüküne sahip ülkedir. OECD ortalaması %33,4 iken, Türkiye %23,1 ile ortalamanın 10,3 puan altında kalmaktadır ve OECD ülkelerinde sondan 5. sırada yer almaktadır. Bu durum Türkiye’nin toplam vergi yükü bakımından, OECD ülkeleri arasında en alt sıralarda yer aldığını göstermektedir. Toplam vergi yükü ülkeleri karşılaştırırken önemli bir makroekonomik veridir. Fakat toplam vergi yükünün dağılımı, vergi yükünü hangi kesimin sırtlandığını anlamak açısından büyük önem taşımaktadır. OECD istatistik servisi vergileri temelde; birey gelirleri üzerinden alınanlar, şirket gelirleri üzerinden alınanlar, mal ve hizmetler üzerinden alınanlar, servet üzerinden alınanlar, sosyal güvenlik katkıları ve diğer vergiler şeklinde sınıflandırılmaktadır. Vergi yükünün dağılımını anlayabilmek adına bu veriler aşağıya tablolar halinde eklenmiştir.

Tablo 2. 2019 Yılında Bireylerin Gelir, Kar ve Sermaye Kazançları Üzerindeki Vergi Yükünün Toplam Vergi Gelirleri İçindeki Payı (%)

1- Danimarka	52,1	14- Norveç	26	27- Güney Kore	17,5
2- Avustralya	42	15- İtalya	25,8	28- Estonya	16,5
3- ABD	41,1	16- Litvanya	23,9	29- Türkiye	16,3
4- İzlanda	41	17- Lüksemburg	23,9	30- Yunanistan	15,2
5- Yeni Zelanda	39,5	18- İspanya	22,7	31- Polonya	15,1
6- Kanada	36	19- Avusturya	22,6	32- Macaristan	14,2
7- İrlanda	31,7	20- Hollanda	21,6	33- Slovenya	14,2
8- İsviçre	30,6	21- İsrail	20,9	34- Çek Cumhuriyeti	12,7
9- Finlandiya	29	22- Letonya	20,8	35- Slovakya	10,9
10- İsveç	28,7	23- Meksika	20,8	36- Şili	7,2

11- Birleşik Krallık	27,6	24- Fransa	20,7	37- Kolombiya	6,8
12- Almanya	27,4	25- Japonya	18,8	38- Kosta Rika	6,1
13- Belçika	26,5	26- Portekiz	18,4	OECD Ortalaması	23,5

Kaynak: (OECD Revenue Statistics, 2022)

Bireylerin gelir, kar ve sermaye kazançları üzerindeki vergi yükünün, toplam vergi gelirleri içindeki payını gösteren Tablo 2'ye bakıldığında, bütçesinin büyük bölümünü gelir üzerinden alınan vergilerle finanse eden Danimarka %52,1 ile bu alanda OECD ülkeleri arasında ilk sırada yer almaktadır. Danimarka'yı %42 ile Avustralya ve %41,1 ile ABD takip etmektedir. Birey gelirleri üzerinde en düşük vergi yükü %6,1 ile Kosta Rika'da bulunmaktadır. OECD ülkelerinde birey gelirleri üzerindeki vergi yükünün en yüksek %54 seviyelerinden en düşük %6'lara kadar düşmesi ülkelerin vergi yapılarının büyük farklılıklar içerdiğini göstermektedir. Bu alanda OECD ortalaması %23,5 iken Türkiye %16,3 ile OECD ortalamasının 7,2 puan altındadır.

Tablo 3. 2019 Yılında Şirketlerin Gelir, Kar ve Sermaye Kazançları Üzerindeki Vergi Yükünün Toplam Vergi Gelirleri İçindeki Payı (%)

1- Kolombiya	24	14- Çek Cumhuriyeti	10,1	27- İspanya	6
2- Şili	23,4	15- İsrail	10,1	28- İzlanda	5,9
3- Meksika	20,1	16- Hollanda	9,4	29- Yunanistan	5,6
4- Avustralya	17,1	17- Portekiz	9	30- Estonya	5,5
5- Güney Kore	15,7	18- Slovakya	8,8	31- ABD	5,4
6- Lüksemburg	15,2	19- Belçika	8,7	32- Slovenya	5,3
7- Norveç	14,7	20- Türkiye	7,9	33- Almanya	5,2
8- İrlanda	14	21- İsveç	7	34- Litvanya	5,1
9- Yeni Zelanda	12,4	22- Birleşik Krallık	7	35- Fransa	4,9
10- Kanada	12,3	23- Danimarka	6,7	36- İtalya	4,6
11- Japonya	12	24- Avusturya	6,4	37- Macaristan	3,5
12- Kosta Rika	11,9	25- Polonya	6,3	38- Letonya	0,5
13- İsviçre	11,4	26- Finlandiya	6	OECD Ortalaması	9,6

Kaynak: (OECD Revenue Statistics, 2022)

Şirket gelirleri üzerinden alınan vergilerin toplam vergi gelirleri içindeki payını gösteren Tablo 3'e bakıldığında, Kolombiya bu alanda %24 ile OECD ülkeleri arasında ilk sırada yer almaktadır. Letonya %0,5 ile en düşük vergi yüküne sahip ülkedir. OECD ortalaması %9,6 iken, Türkiye'de bu oran %7,9'dur ve OECD ortalamasının 1,7 puan altında yer almıştır. Bu durum Türkiye'nin şirket kazançları üzerinde OECD ortalamasından düşük fakat OECD ortalamasına yakın oranda vergilendirme yaptığını göstermektedir.

Tablo 4. 2019 Yılında Servet Üzerindeki Vergi Yükünün Toplam Vergi Gelirleri İçindeki Payı (%)

1- Birleşik Krallık	12,4	14- İspanya	7,1	27- Letonya	3
2- ABD	11,5	15- Yeni Zelanda	6,2	28- Almanya	2,9
3- Kanada	11,4	16- İzlanda	6	29- Macaristan	2,6

4- Güney Kore	11,4	17- İrlanda	5,7	30- İsveç	2,2
5- İsrail	10,2	18- İtalya	5,7	31- Meksika	2
6- Avustralya	9,8	19- Şili	5,5	32- Kosta Rika	1,9
7- Lüksemburg	9,8	20- Danimarka	4,3	33- Slovenya	1,7
8- Kolombiya	9,1	21- Türkiye	4,2	34- Avusturya	1,3
9- Fransa	8,7	22- Portekiz	4,1	35- Çekya	1,2
10- Japonya	8,2	23- Hollanda	3,8	36- Slovakya	1,2
11- Belçika	8	24- Polonya	3,6	37- Litvanya	1
12- Yunanistan	7,7	25- Finlandiya	3,4	38- Estonya	0,6
13- İsviçre	7,7	26- Norveç	3,2	OECD Ortalaması	5,5

Kaynak: (OECD Revenue Statistics, 2022)

OECD ülkelerinde servet üzerindeki vergi yükünün vergi gelirleri içinde payını gösteren Tablo 4'e bakıldığında; Birleşik Krallık, ABD, Kanada, Güney Kore, İsrail gibi ülkelerin serveti diğer ülkelere göre daha fazla vergilendirmesi göze çarpmaktadır. Bu ülkelerde servet üzerindeki vergi yükü %10 ile %12,4 arasında değişmektedir. Serveti en az vergilendiren ülkeler %0,6 ile Estonya, %1 ile Litvanya ve %1,2 ile Slovakya şeklindedir. Bu alanda OECD ülkelerinin ortalaması %5,5'tir. Türkiye %4,2 ile serveti vergilendirmede OECD ülkeleri ortalamasının 1,3 puan altında kalmakta ve 38 OECD ülkesi arasında 21. sırada yer almaktadır. Bu durum Türkiye'nin serveti genel OECD ortalamasına yakın şekilde vergilendirdiğini göstermektedir.

Tablo 5. 2019 Yılında Mal ve Hizmet Üzerindeki Vergi Yükünün Toplam Vergi Gelirleri İçindeki Payı (%)

1- Şili	53	14- İsrail	35,9	27- İsveç	28,2
2- Letonya	45	15- Slovakya	35	28- Fransa	27,6
3- Macaristan	44,7	16- Kosta Rika	34,8	29- Avusturya	27,5
4- Kolombiya	43	17- Finlandiya	33,7	30- Almanya	26,6
5- Estonya	42,4	18- Birleşik Krallık	32,8	31- Avustralya	26,3
6- Yunanistan	39,9	19- İzlanda	32,3	32- Güney Kore	25,8
7- Portekiz	39,8	20- Çek Cumhuriyeti	31,9	33- Belçika	25,6
8- Türkiye	39	21- İrlanda	30,8	34- Lüksemburg	23,3
9- Yeni Zelanda	38,7	22- Hollanda	30,7	35- Kanada	22,8
10- Litvanya	38,2	23- Danimarka	30,3	36- İsviçre	19,9
11- Meksika	37,6	24- Norveç	29,4	37- Japonya	19,7
12- Slovenya	36,6	25- İspanya	28,9	38- ABD	17,5
13- Polonya	36,5	26- İtalya	28,3	OECD Ortalaması	32,6

Kaynak: (OECD Revenue Statistics, 2022)

Mal ve hizmetler üzerindeki vergi yükünün, toplam vergi gelirleri içindeki payını gösteren Tablo 5'e bakıldığında; en yüksek vergi yükünün %53 ile Şili'de olduğu görülmektedir. Bu alanda en düşük vergi yükü %17,5 ile ABD'dedir. OECD ortalaması ise %32,6'dır. Türkiye OECD ülkeleri arasında mal ve hizmet üzerindeki vergi yükünde %39 ile 8. sırada yer almaktadır ve bu alanda OECD ortalamasının 6,4 puan üzerindedir. Toplam vergi yükü, birey gelirleri, şirket gelirleri ve servet üzerindeki vergi yükünde OECD ülkeleri ortalamasının altında kalan Türkiye'nin mal ve hizmetler üzerinden alınan vergi yükünde ortalamasının bir hayli üzerinde yer alması

dikkat çekicidir.

Türkiye'nin toplam vergi yükü ve vergi yükünün dağılımı bakımından OECD ülkelerindeki konumu incelendikten sonra; vergi yükünün daha çok sübjektif boyutunu irdelemeyi amaçlayan bu çalışmada, kişi başına düşen milli gelirin vergi yükü algısını şekillendirmede önemli rol oynayabileceği düşünülmüştür. Vergi bireylerin gelir, harcama ve servetlerinin bir kısmının zorunlu olarak elinden alınması anlamına geldiğinden, kişinin geliriyle vergiden duyduğu rahatsızlık arasında bir bağlantı olması beklenmektedir. Bu nedenle kişi başına düşen gelir bakımından Türkiye'nin konumunu incelemekte fayda vardır.

Tablo 6. 2020 yılında OECD Ülkelerinde Kişi Başına Düşen Gelir (Dolar)

1- Lüksemburg	116,014	20- Fransa	39,030
2- İsviçre	87,097	21- İtalya	31,714
3- İrlanda	85,267	22- G.Kore	31,631
4- Norveç	67,329	23- İspanya	27,063
5- ABD	63,593	24- Slovenya	25,517
6- Danimarka	61,063	25- Estonya	23,027
7- İzlanda	59,270	26- Çekya	22,931
8- Hollanda	52,397	27- Portekiz	22,176
9- İsveç	52,274	28- Litvanya	20,233
10- Avustralya	51,692	29- Slovakya	19,266
11- Finlandiya	48,745	30- Letonya	17,726
12- Avusturya	48,586	31- Yunanistan	17,622
13- Almanya	46,208	32- Macaristan	15,980
14- Belçika	45,159	33- Polonya	15,721
15- İsrail	44,168	34- Şili	13,231
16- Kanada	43,294	35- Kosta Rika	12,140
17- Yeni Zelanda	41,441	36- Türkiye	8,536
18- Birleşik Krallık	41,059	37- Meksika	8,329
19- Japonya	40,193	38- Kolombiya	5,334

Kaynak: (World Bank, 2022)

2020 yılı için OECD ülkelerinde kişi başına düşen geliri gösteren Tablo 6'ya bakıldığında, ilk sırada 116 bin dolar ile Lüksemburg'un yer aldığı görülmektedir. Lüksemburg'u sırasıyla İsviçre, İrlanda, Norveç ve ABD takip etmektedir. Bu ülkelerin kişi başına düşen milli geliri 63 bin doların üzerindedir. Batı Avrupa ve İskandinav ülkeleri ile Kanada, Japonya, Avustralya ve Yeni Zelanda gibi gelişmiş ekonomiye sahip ülkelerde kişi başına düşen gelirin 40 bin dolar ile 65 bin dolar arasında değişmektedir. Kişi başına düşen gelir Güney Avrupa ve Doğu Avrupa ülkelerinde ise 20 bin dolar ile 30 bin dolar arasında değişkenlik göstermektedir.

Kişi başına düşen gelirin 10 bin doların altında üç ülke vardır. Bu üç ülke sırasıyla; Türkiye, Meksika ve Kolombiya'dır. Türkiye 8,536 dolar kişi başına milli gelir ile 38 OECD ülkesi arasında 36. sırada yer almaktadır. Satın alma gücü paritesine göre hesaplanan kişi başına milli gelire göre ise OECD ülkeleri içinde son 3. sırada yer almaktadır (OECD, 2021). Bu durum çalışmanın sonuçları ve birtakım çıkarımlarda bulunulabilmesi adına önemli ipuçları vermektedir.

Yöntem

Araştırmanın Amacı ve Tasarımı

Vergi yükünün maddi ve psikolojik boyutu bulunmaktadır. Bireylerin vergiye gönüllü uyumunu; ödedikleri vergi miktarından ziyade, bu miktarı ödemek dolayısıyla hissettikleri psikolojik baskı etkilemektedir. Bu çalışma iki farklı araştırma konusu (nesnel vergi yükü ve sübjektif vergi yükü) arasında bağlantı kurarak tamamlayıcılık sağlamayı hedeflemektedir. Bu amaç doğrultusunda; çalışmada kullanılan istatistiki verilerin psikolojik boyutunu ölçmeye yönelik hazırlanan sorular yardımıyla, vergi yükünden vergi baskısına geçişkenliğin analiz edilmesi amaçlanmıştır. Olası uyumsuzlukların nedenlerinin tespiti ve çözüm önerileri getirebilmesi çalışmanın ana odağını oluşturmaktadır.

Araştırmada Trabzon ilinde ikamet eden mükelleflerin vergi bilinci ve vergi baskısı seviyelerini ölçme amacı doğrultusunda; mükelleflerin belirli bir konuda sahip oldukları hassasiyet ve algılama düzeylerini ölçmeye yardımcı olan, betimleyici-tanımlayıcı (descriptive) araştırma tasarımı kullanılmıştır. Ayrıca çalışmada sosyo-demografik değişkenlerin, mükelleflerin vergi bilinci ve vergi baskısına ilişkin faktörlerde bir farklılık oluşturup oluşturmadığı incelenecektir.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Trabzon ilinde yaşayan 18-65 yaş aralığındaki mükellefler oluşturmaktadır. 18-65 yaş aralığında Trabzon ilinde ikamet eden kişi sayısına ilişkin net bir rakama ulaşılamamıştır. Araştırma evrenini oluşturan birimlerin sayısına dair herhangi bir veriye ulaşılamaması durumunda veya araştırma evreninin çok büyük olması halinde örneklem sayısı belirlenirken, belirli evrenler için kabul edilebilir örneklem büyüklüğü tablosundan yararlanılabilmektedir. Bu doğrultuda örneklem büyüklüğü $p=0.05$, $q=0.05$ güven aralığında ve $d=\pm 0,05$ örneklem hatasına göre 384 olarak hesaplanmıştır (Altunışık vd., 2004, s.125). Çalışmada 407 katılımcıya ulaşılmıştır. Veri toplama süreci COVID-19 pandemisine denk geldiğinden, daha etkin ve verimli şekilde katılımcılara ulaşılabilmesi için kartopu örnekleme yönteminden faydalanılmıştır. Kartopu örnekleme yöntemi hedef kitlenin üyelerine kolay bir şekilde erişilmesini sağlamaktadır (Atalay vd., 2022a). Bu yolla araştırmaya katılan katılımcılar diğer katılımcılara ulaşarak örneklemin giderek büyümesini sağlamakta, böylece zaman ve maliyet gibi kısıtlar ortadan kalkmaktadır. Katılımcılara ait demografik veriler Tablo 7'de yer almaktadır.

Tablo 7. Ankete Katılımcılarının Demografik Bilgileri

	Demografik Özellikler	Sayı	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	164	40,3
	Erkek	243	59,7
	Toplam	407	100
Yaş	18-29	127	31,2
	30-39	157	38,6
	40-49	75	18,4
	50 ve üstü	48	11,8
	Toplam	407	100
Medeni Hal	Evli	237	58,2
	Bekar	170	41,8
	Toplam	407	100
Eğitim Durumu	İlkokul	10	2,5
	Ortaöğretim ve Lise	66	16,2
	Ön Lisans ve Lisans	123	30,2
	Lisansüstü	208	51,1
	Toplam	407	100

Aylık Gelir	2.324 TL ve altında	76	18,7
	2.324 TL ile 5.000 TL arasında	104	25,6
	5.001 TL ile 8.000 TL arasında	162	39,8
	8.001 TL ve üzeri	65	16
	Toplam	407	100

Veri Toplama Aracı

Anket çalışmasında 20 soru yer almaktadır. 13 soru vergi bilinci faktörüne ilişkindir ve bu faktöre ilişkin sorular Çelebi (2016)'nın çalışmasından alınmıştır. Kalan 7 soru ise katılımcıların vergi yükü algısını ölçmeye yönelik olarak, çalışmada yer alan istatistik verilerle doğrudan bağlantı kurulabilecek şekilde yazarlar tarafından hazırlanmıştır. Araştırmada 5'li Likert ölçeğinden faydalanılmıştır ve ifadeler “kesinlikle katılmıyorum (1)” ifadesinden “kesinlikle katılıyorum (5)” şeklinde artan şekilde derecelendirilmiştir.

Araştırmadaki veri toplama araçları normal dağılım gösterdiğinde parametrik testler, normal dağılım göstermediğinde parametrik olmayan testler kullanılmaktadır. Bu çalışmada ölçeklere ait verilerin normal dağılım gösterip göstermediğinin tespiti için bu değişkenlerin eğrilik (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerleri incelenmiştir. Verilerin normal dağılım göstermesi için eğrilik ve basıklık değerlerinin ± 3 aralığında olması gerekmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2013). Vergi bilinci ölçeği incelendiğinde; bu ölçeğin eğrilik ve basıklık değerlerinin sırasıyla -0,339 ve 2,345 olduğu, vergi baskısı ölçeğinin eğrilik ve basıklık değerlerinin ise sırasıyla -0,969 ve 1,487 olduğu tespit edilmiştir. Bu doğrultuda verilerin normal dağılım özelliğine sahip olduğu görülmektedir. Dolayısıyla araştırmada parametrik niteliğe sahip testler kullanılacaktır. Araştırmada kullanılan ölçeklerde, cinsiyet ve medeni durumu değişkenleri açısından farklılık tespiti için t-testinden; yaş, eğitim durumu ve aylık gelir değişkenleri açısından farklılık tespiti için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) testinden faydalanılmıştır. Ayrıca demografik bilgiler ve araştırmada kullanılan ölçeklere ilişkin yorum yapabilmek adına; ağırlıklı ortalama, frekans ve yüzde analizleri, standart sapmayı içeren tanımlayıcı-betimleyici istatistiklerden faydalanılmıştır.

Bulgular ve Veri Analizi

Tablo 8. Ölçek Değerlendirme Kriterleri

Seçenekler	Puanlar	Puan Aralığı	Ölçek Değerlendirme
Hiç Katılmıyorum	1	1,00-1,80	Çok Düşük
	2	1,81-2,60	Düşük
	3	2,61-3,40	Orta
	4	3,41-4,20	Yüksek
Kesinlikle Katılıyorum	5	4,21-5,00	Çok Yüksek

Anket çalışmasından elde edilen verilerin yorumlanmasında Tablo 8'de yer alan değerlendirme kriterlerinden hareketle, ağırlıklı ortalama yöntemi faydalanılmıştır (Atalay vd., 2022b, s.149).

Tablo 9. Ankete Verilen Yanıtların Ağırlıklı Ortalamasının Sıralanması

Anket Soruları	Ağırlıklı Ortalama
Mal ve hizmetler üzerinde ÖTV ve KDV yüksektir.	4,6093
Teknolojik ürünlerde vergi yükü yüksektir.	4,5504
Vergi vermek yasal bir zorunluluk olup, mükellefler tarafından yerine getirilmelidir.	4,5283

Vergi ödemek temel vatandaşlık görevlerindedir.	4,5086
Emlak Vergisi, Motorlu Taşıtlar Vergisi (MTV) gibi servet vergilerinde vergi yükü yüksektir.	4,3784
Ödediğim verginin nereye ve nasıl harcandığı, benim oy sandığındaki tutumumu etkiler.	4,258
Türkiye’de genel vergi yükü ağırdır.	4,2531
Vergiler ödenmezse kamu hizmetleri aksar.	4,1916
Gelir ve kazanç üzerine uygulanan vergi miktarı yüksektir.	4,1204
Ödediğim vergi ile aldığım kamu hizmetini karşılaştırırım.	4,0639
Başkalarının vergi ödememesi benim vergi ödeme isteğimi olumsuz etkiler.	3,9386
Üzerimdeki vergi yükünü psikolojik açıdan fazlasıyla hissediyorum.	3,8378
Vatandaş olarak vergi vermekten gurur duyuyorum.	3,7543
Mükelleflerden alınan vergiler kamu harcamaları için kullanılmaktadır.	3,5749
Vergi mükellefler üzerinde bir yükür.	3,258
Sermaye sahipleri ve şirketler üzerinde vergi yükü yüksektir.	2,801
Ödediğim vergi ile aldığım kamu hizmeti arasında doğru orantı olduğunu düşünüyorum.	2,4545
Ödediğim vergilerin ülkede ihtiyaç duyulan alanlara harcandığını düşünmekteyim.	2,3587
Desteklediğim siyasi parti iktidara gelirse vergi ödemeye daha olumlu yaklaşırım.	2,2506
Türkiye’de vergi sistemi adildir.	1,9214

Tablo 9’da anket sorularına verilen yanıtların ağırlıklı ortalaması yer almaktadır. Genel bir yorumla anket katılımcılarının vergi bilinci sorularına olumlu yanıt verdikleri, vergi baskısı sorularına ise oldukça olumsuz yanıt verdikleri görülmektedir.

Tablo 10. Mükelleflerin Vergi Bilinci ve Vergi Baskısına Yönelik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Değişken	n	\bar{x}	ss
Vergi Bilinci	407	3,46	0,476
Vergi Baskısı	407	4,08	0,610

Tablo 10’da mükelleflerin vergi bilinci ve vergi baskısı boyutlarına yönelik aritmetik ortalamalar ve standart sapma değerleri verilmiştir. Tablo 10 yorumlandığında; vergi bilinci faktörünün (\bar{x} =3,46) ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Bu bulguya dayanarak katılımcıların yüksek düzeyde vergi bilincine sahip olduğu söylenebilir. Vergi baskısı faktörü ise (\bar{x} =4,08) ortalamaya sahiptir ve vergi baskısının yüksek olduğu ortaya çıkmaktadır. Buradan hareketle, katılımcıların vergi bilincinin yüksek olduğu ve vergiye bakışlarının genel açıdan olumlu olduğu söylenebilir. Katılımcılar vergilerin öneminin büyük ölçüde farkında olmasına rağmen, çok büyük kısmı vergi yükünün oldukça ağır olduğunu düşünmektedir.

Vergi bilinci ve vergi baskısı faktörlerinde demografik değişkenler açısından anlamlı farklılık oluşup oluşmadığının tespiti amacıyla, Cinsiyet ve medeni hal değişkenlerinde t testi; yaş, eğitim durumu ve aylık gelir değişkenlerinde Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) testinden faydalanılmıştır. Ayrıca demografik bilgiler ve alt faktörlere ilişkin yorum yapabilmek için; her bir demografik değişkenin alt faktörüne ait aritmetik ortalama, standart sapma, frekans ve yüzde dağılımları içeren betimleyici istatistiklerden faydalanılmıştır.

Tablo 11. Cinsiyete Değişkenine Göre Vergi Bilinci ve Vergi Baskısına Yönelik t-testi Sonuçları

Değişken	Cinsiyet	N	\bar{x}	ss	t	p	Fark
Vergi Bilinci	Kadın	245	3,49	0,46	1,416	0,158	-
	Erkek	166	3,42	0,49			
Vergi Baskısı	Kadın	245	4,08	0,57	-0,939	0,939	-
	Erkek	166	4,08	0,67			

Tablo 11 incelendiğinde, mükelleflerin vergi bilinci ve vergi baskısı boyutlarına ilişkin ortalamalarının cinsiyet değişkeni kapsamında bir farklılık oluşturmadığı görülmektedir. Ayrıca erkek ve kadın mükelleflerin yüksek düzeyde vergi bilincine sahip oldukları ve yüksek düzeyde vergi baskısına maruz kaldıkları sonucuna varılmaktadır.

Tablo 12. Yaş Değişkenine Göre Vergi Bilinci ve Vergi Baskısına Yönelik One-Way ANOVA testi Sonuçları

Değişken	Yaş	N	\bar{x}	ss	F	p	Fark
Vergi Bilinci	a) 18-29	128	3,39	0,50	1,697	1,697	-
	b) 30-39	159	3,48	0,49			
	c) 40-49	75	3,48	0,43			
	d) ≥50	49	3,55	0,41			
Vergi Baskısı	a) 18-29	128	4,17	0,62	1,533	1,533	-
	b) 30-39	159	4,03	0,61			
	c) 40-49	75	4,07	0,66			
	d) ≥50	49	4,01	0,48			

Tablo 12 incelendiğinde, mükelleflerin vergi bilinci ve vergi baskısı boyutlarına yönelik ortalamalarının yaş değişkeni kapsamında bir farklılık göstermediği görülmektedir. Tüm yaş gruplarının vergi bilinci düzeylerinin yüksektir ve tüm yaş gruplarında yüksek düzeyde vergi baskısı olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Tablo 13. Medeni Durum Değişkenine Göre Vergi Bilinci ve Vergi Baskısına Yönelik t-testi Sonuçları

Değişken	Medeni Durumu	N	\bar{x}	ss	t	p	Fark
Vergi Bilinci	Evli	241	3,46	0,49	0,014	0,989	-
	Bekar	170	3,46	0,46			
Vergi Baskısı	Evli	241	4,02	0,61	-2,076	0,038	var
	Bekar	170	4,15	0,60			

Tablo 13'e göre medeni durum değişkeni kapsamında; mükelleflerin vergi bilinci ve vergi baskısı faktörüne yönelik ortalamaların, vergi bilinci açısından istatistiki olarak anlamlı bir fark oluşturmadığı fakat vergi baskısı açısından anlamlı bir fark oluşturduğu görülmektedir. Evli ve bekar mükellefler yüksek düzeyde vergi bilincine ve yüksek düzeyde vergi baskısına sahiptir. Bekar mükellefler üzerindeki vergi baskısının, evli mükelleflere kıyasla istatistiki olarak anlamlı ölçüde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 14: Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Vergi Bilinci ve Vergi Baskısına Yönelik One-Way ANOVA testi Sonuçları

Değişken	Eğitim Düzeyi	N	\bar{x}	ss	F	p	Fark
Vergi Bilinci	a) İlkokul	10	3,39	0,37	0,326	0,806	-
	b) Ortaöğretim ve Lise	67	3,45	0,57			
	c) Ön Lisans ve Lisans	123	3,43	0,48			
	d) Lisansüstü	211	3,48	0,44			
Vergi Baskısı	a) İlkokul	10	4,20	0,64	0,265	0,851	-
	b) Ortaöğretim ve Lise	67	4,11	0,55			
	c) Ön Lisans ve Lisans	123	4,08	0,61			
	d) Lisansüstü	211	4,06	0,63			

Tablo 14'e bakılarak, mükelleflerin vergi bilinci ve vergi baskısı faktörlerine yönelik ortalamalarının eğitim düzeyi kapsamında bir farklılık göstermediği görülmektedir. Ayrıca tüm eğitim gruplarında vergi bilinci ve vergi baskısı düzeyleri yüksektir.

Tablo 15. Aylık Gelir Değişkenine Göre Vergi Bilinci ve Vergi Baskısına Yönelik One-Way ANOVA testi Sonuçları

Değişken	Aylık Gelir Düzeyi	N	\bar{x}	ss	F	p	Fark
Vergi Bilinci	a) 2324 TL ve altı	76	3,37	0,50	1,131	0,336	-
	b) 2324-5000 TL	105	3,48	0,58			
	c) 5000-8000 TL	163	3,47	0,43			
	d) 8001 TL üstü	67	3,50	0,33			
Vergi Baskısı	a) 2324 TL ve altı	76	4,14	0,67	2,389	0,068	-
	b) 2324-5000 TL	105	4,09	0,60			
	c) 5000-8000 TL	163	4,11	0,58			
	d) 8001 TL üstü	67	3,90	0,59			

Tablo 15'e bakıldığında; mükelleflerin vergi bilinci ve vergi baskısı faktörlerine yönelik ortalamalarının aylık gelir düzeyi kapsamında, istatistiki olarak anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir. Ayrıca tüm gelir gruplarında vergi bilinci ve vergi baskısı yüksektir.

Sonuç

Sosyal devlet anlayışının gelişmesi, küresel ekonomik krizler ve küresel salgınlar gibi birçok faktör devletlerin kamu harcamalarını arttırmasına sebep olmakta ve günden güne kamu finansmanını daha önemli hale getirmektedir. Bu finansman ihtiyacının en temelini vergiler oluştururken, vergilerin artan finansman ihtiyacına karşılık verebilmesinin önündeki engellerden birisi mükelleflerin üstlendikleri vergi yükü nedeniyle psikolojik rahatsızlık hissetmesi ve bu doğrultuda vergi uyumunun azalmasıdır. Çalışmanın ana hipotezi mükelleflerin hissettikleri vergi baskısının yüksek olmasıdır. Farklı şehirlerde, farklı örneklerle ve hatta Türkiye genelinde yapılan benzer çalışmalar vergi baskısının yüksek olduğunu ortaya koymuştur (Sağlam, 2013; Demir ve Gülten, 2013; Demir ve Kaya, 2017; Altun vd., 2017). Trabzon ilini baz alan bu çalışmada da vergi baskısının yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu nedenle Trabzon ilini kapsayan anket sonuçlarının Türkiye'deki genel vergi algısı literatürü ile uyumlu olduğu söylenebilir.

Nesnel objektif vergi yükü verileriyle, bireylerin sübjektif vergi baskısı arasındaki bu uyumsuzluğu

açıklayabilecek başlıca faktörler şunlardır: Türkiye’de kişi başına düşen milli gelirin OECD ortalamasına göre bir hayli düşük olması, bireylerin kamu harcamalarından memnun olmaması ve sunulan kamu hizmetlerini yetersiz bulması, vergi yükünün dağılımında geliri dikkate almayan harcama vergilerinin (özellikle akaryakıt, otomobil gibi alanlarda) ağırlığının yüksek olması, bir veya birkaç vergiden rahatsızlık duyan mükelleflerin tüm vergilere karşı ortak ve olumsuz bir bakış açısı geliştirmesi, bireylerin geleneksel ve sosyal medyada vergi yüküne ilişkin yapılan olumsuz paylaşımlardan etkilenebilmesi gibi etkenlerdir.

Vergi baskının daha az hissedilebilmesi, vergi baskısını oluşturan faktörlerin ortadan kaldırılabilmesi ile mümkün olacaktır. Vergi baskısı hissini azaltabilecek en önemli faktörlerin başında, kişi başına düşen gelirin ve refahın artması gelmektedir. Artan gelir ve refah düzeyi, vergi ödemek nedeniyle meydana gelebilecek psikolojik rahatsızlık hissini azaltabilir. Ayrıca bulgular, bireylerin kamu hizmetlerinden memnun olmadığını ve ödedikleri vergilerin kendilerine kamu hizmeti olarak dönmesi konusunda kararsızlık yaşadığını göstermektedir. Bireyler kendilerine sunulan kamu hizmetlerinin farkındalığı veya maliyetleri konusunda yeterince bilgi sahibi olmayabilir. Bu noktada harcama yapan idarelere yapılan harcamaların şeffaflığını arttırmak ve yapılan hizmetlerin hem nicelik hem niteliğini kanıtlamak konusunda önemli roller düşmektedir. Örneğin; kamu idarelerinin özellikle sosyal medya aracılığıyla yaptıkları faaliyetleri ve harcamaları kamuoyu bilgisine sunması, mükelleflerin “Vergi ödüyorum ama kamu hizmeti almıyorum” algısını yıkma konusunda önemli bir adım atılmasını sağlayacaktır. Tüm bunlara ek olarak, harcamalar üzerinden alınan vergilerin mali anesteziye uygun olduğu ve daha az hissedilen vergiler olduğu düşünülür. Fakat katılımcılar 20 soruluk ankette en çok KDV ve ÖTV gibi harcama vergilerini yüksek bulduğunu ifade etmişlerdir. Bireylerin neye ne kadar vergi ödediğini bilmemesi bazı durumlarda gerçekte ödediği rakamdan bile daha fazla vergi yüküne maruz kaldığını düşünmesine yol açabilmektedir. Bu nedenle idare ödenen vergilerin şeffaflığını artırıcı önlemler alabilir. Bireyler gelir elde ettiklerinde, bir servet unsuruna sahip olduklarında, herhangi bir mal veya hizmet satın aldıklarında; ödedikleri vergilerin tümünün eksiksiz ve net bir şekilde ilgili bordro, fatura ve fişlerde yer alması şeffaflığı arttıracak ve mükelleflerin belki de düşündükleri kadar vergi ödemediklerinin farkına varmasını sağlayacaktır.

Kaynakça

- Akkara, Ö., ve Gencel, U. (2016). Yükseköğretim Öğrencilerinin Vergiye Yönelik Algılarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Örneği. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 8(1), 28-48.
- Altun, N., Gürdal, T., ve Beşel, F. (2017). Mükelleflerin vergiye karşı tutum ve davranışları: Sakarya ili alan araştırması. *Uluslararası Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 3(1), 39-48.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım, E. (2004). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri: SPSS Uygulamalı*. Arı Yayıncılık: Sakarya.
- Atalay, M. O., Aydemir, P., ve Acuner, T. (2022). The Influence of Emotional Exhaustion on Organizational Cynicism: The Sequential Mediating Effect of Organizational Identification and Trust in Organization. *SAGE Open*, 12(2), 21582440221093343.
- Atalay, M.Ö., Aydemir, P., ve Acuner, T. (2022). İşgörenlerin Örgütsel Güç Mesafesi Algılarının Demografik Faktörlere Göre İncelenmesi: Trabzon İlinde Ampirik Bir Araştırma. *Social Science Development Journal*, 7(29), 139-162.
- Baykara, S. T. (2014). OECD ülkelerinde iç denetim. *Denetişim*, (14), 42-58.
- Bessard, P. (2009). Tax burden and individual rights in the OECD: an international comparison. *Institut Constant de Rebecque*.
- Cansız, H. (2015). Defterdarlık çalışanlarının vergi algıları: Afyonkarahisar örneği. *Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22(2), 433-450.
- Çağdaş, Y. (2020). Türkiye’de Toplam Vergi Yükünün Oecd Ülkeleri İle Karşılaştırılması. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20(1), 81-96.
- Çataloluk, C. (2008). Vergi Karşısında Mükelleflerin Tutum ve Davranışları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (20), 213-228.
- Çomaklı, T., Turan, D., Doğruyol, C. (2015). *Kamu Maliyesi*. Savaş Yayınevi.
- Demir, İ. C. (2013). *Türkiye’de Vergi Yüğü*. Bursa: Dora Yayıncılık.

- Demir, İ. C., ve Gülten, A. G. Y. (2013). Maliye Politikasının Sosyal Amacı: Vergi Yükünün Adaletli ve Dengeli Dağılımı Üzerine Türkiye Geneli Anket Çalışması. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 269-286.
- Demir, İ. C., ve Kaya, P. B. (2017). Çiftçilerin Vergi Algısı Ve Vergi Uyumu: Ampirik Bir Çalışma. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 19(2), 127-141.
- Çelebi, E. C. (2016). Vergi Bilinci Ve Vergiye Bakış Açıları: Zonguldak İlinde Serbest Muhasebeci Ve Mali Müşavirler Üzerine Uygulama (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Zonguldak: Bülent Ecevit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Işık, N., ve Kılınç, E. C. (2009). OECD ülkelerinde vergi yükü ve vergi türleri: Karşılaştırmalı bir analiz. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2009(2), 147-173.
- İnaltonç, C. (2012). Vergi yükü: Türkiye ve OECD ülkeleri karşılaştırması. *Vergi Dünyası*, 369(5), 16-30.
- Kılıçaslan, H., ve Yavan, S. (2017). Türkiye’de vergi yükünün değerlendirilmesi: OECD ülkeleri ile karşılaştırma. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13(2), 33-51.
- OECD. (2022). Erişim Tarihi: 23.03.2022 <https://stats.oecd.org/> Revenue Statistics
- OECD. (2022). Erişim Tarihi: 25.02.2022 <https://www.oecd.org/about/members-and-partners>
- Sağlam, M. (2013). Vergi Algısı ve Vergi Bilinci Üzerine Bir Araştırma: İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğrencilerinde Vergi Algısı ve Bilinci. *Sosyoekonomi Dergisi*, 19, 315-334.
- Siverekli, E., ve Ertuğrul, H. G. (2016). Misafirlikten diasporaya doğru: Suriyeli sığınmacıların vergi algısı üzerindeki etkisine yönelik bir inceleme. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 14(27), 491-518.
- Şen, H., ve Sağbaş, İ. (2016). Vergi Teorisi ve Politikası. Ankara: Kalkan Matbaacılık.
- Tabachnick, B. G., ve Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics*, 6. Baskı, Boston, MA: Pearson.
- Taşkın, Y. (2012). Vergi Psikolojisi ve Vergiye Karşı Mükellef Tepkileri. *Maliye Araştırma Merkezi Konferansları*, (54), 67-90.
- Tosun, C. (2018). Türkiye’de ve OECD ülkelerinde vergi yükünün dağılımı. *Vergi Sorunları Dergisi*, 41(357), 76-100.
- Uygun, E., ve Kasa, H. (2017). Vergi Yükü Kavramı: Türkiye ve Diğer OECD Ülkelerinin Karşılaştırılması (1965-2014 Yılları). *International Journal of Academic Value Studies*, 3(14), 30-38.
- World Bank (2022) Erişim Tarihi 18.01.2022 <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD>